

ВИПУСКАЮЧА КАФЕДРА ЯК ОСНОВА ЯКІСНОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ

С.В. Пстков

Україна, м. Запоріжжя, Класичний приватний університет

Кожна країна, яка дбає про своє майбутнє, хоче мати якщо не першокласну систему освіти, то принаймні один або кілька навчальних закладів світового рівня. Очевидно, що для їхнього визначення може використовуватися не тільки словосполучення «навчальний заклад світового рівня», а й інші, що зазвичай вказують на досконалість і престиж установи, наприклад, «передовий», «провідний», «відомий у світі», «визнаний у світі» тощо.

Тисячолітнє існування навчальних закладів у всьому світі є підтвердженням їхнього внеску у розвиток суспільства, незважаючи на значні розходження в політичному устрої, культурному й економічному розвитку різних країн. Завдяки своїй різноманітній діяльності, основою якої завжди залишаються освіта, виховання молоді й науково-дослідна діяльність, освітні установи скрізь визнані важливими суспільними інститутами. Це визнання є основою державної та приватної підтримки освіти, хоча вона завжди є недостатньою і часто залежить від політичних коливань.

Стрімке зростання цінності освіти, зміни українського суспільства й активне проникнення ринкових відносин у всі сфери соціального життя вимагають нового контексту досліджень освітньої діяльності. Саме тому в сучасній науці актуальні наукові дослідження діяльності інституту освіти як ринку послуг, спрямовані на з'ясування соціокультурних передумов здобуття освіти, що безпосередньо пов'язано з ретельним вивченням адміністративно-правового регулювання освітньої діяльності в Україні та визначення ролі, сутності і змісту освітянської галузі в сучасних умовах.

Вже неодноразово в ряді статей та публікацій, щодо стану вищої освіти в Україні піднімалися питання підвищення ролі випускаючих кафедр в підготовці фахівців для різних галузей народного господарства України. В працях вчених філософів, істориків, соціологів, психологів, педагогів детально аналізувалися різні грані цієї глобальної проблеми. Вчені-юристи також не стоять осторонь від експертної оцінки стану законодавства та публічно-правових відносин у сфері освіти. Але говорячи про напрями підготовки юристів слід акцентувати увагу на декількох основоположних моментах.

На сьогодні виділено три таких напрями: правознавство, міжнародне право, правоохоронна діяльність. Постає ряд питань: чи достатня ця кількість? Чи узгоджуються напрями підготовки з науковими спеціальностями? Як вони співвідносяться з існуючим поділом кафедр?

Завдання науки не лише ставити питання, а і більшою мірою, шукати і знаходити на них відповіді.

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» кафедра – базовий структурний підрозділ вищого навчального закладу (його філій, інститутів, факультетів), що проводить навчально-виховну і методичну діяльність з однієї або кількох споріднених спеціальностей, спеціалізацій чи навчальних дисциплін і здійснює наукову, науково-дослідну та науково-технічну діяльність за певним напрямом [2]. Випускаюча кафедра у вищому навчальному закладі як провідний суб'єкт підготовки юристів повинна бути очолена доктором юридичних наук. Відповідно, лекції мають читати лише професори, семінарські заняття вести доценти, а практичні заняття вести асистенти, які мають науковий ступінь кандидата юридичних наук. При кожній випускаючій кафедрі повинна діяти наукова лабораторія, в якій вивчається науково-дослідна тема з державною реєстрацією. Роль випускаючої кафедри при цьому має полягати у:

- розробці та використанні сучасних методів та методології викладання юридичних дисциплін за напрямом спеціальності;
- створенні сприятливих умов для навчання (складання навчальних програм, наявність спеціалізованих кабінетів, лабораторій, спеціальної наукової літератури та нормативно-правових актів тощо);
- забезпеченні застосування здобутих теоретичних знань та набуття вмінь та навичок студентами через проходження практики як на самій кафедрі, так і на підприємстві, в установі, організації під керівництвом викладача кафедри.

Випускаюча кафедра разом зі спеціальними кафедрами і підрозділами вищого навчального закладу, що залучені до навчального процесу, поетапно впроваджують заходи в межах болонського процесу.

Студенти, магістри та аспіранти повинні прикріплюватись тільки до кафедри. І кафедра має здійснювати аналіз, узгодження, корегування навчального плану за яким здійснюється підготовка фахівця – юриста. Такі фахівці повинні отримувати не лише загальну професійну освіту «правознавець» а й спеціалізовану: медичне право, житлове право, ветеринарне право, сімейне право, кримінальне право, адміністративне право, морське право, екологічне право. І узгоджуватись з напрямами діяльності юристів:

нотаріат, адвокатура, правоохоронна діяльність, адміністративна діяльність органів державної влади тощо.

Відповідно мають відбутись зміни і в структурі вищого навчального закладу. Зокрема, кафедри повинні створюватись не за принципом відповідності науковій спеціальності чи напряму підготовки наукових досліджень, а з урахуванням ряду чинників, що суттєво оптимізує роботу вищого навчального закладу по підготовці правників. Серед таких чинників можна назвати:

1) подальшу професійну діяльність юристів-випускників вищих навчальних закладів, а саме спрямованість кафедр на підготовку фахівців відповідно до класифікатору професій.

2) кількість бажаючих отримувати відповідні професії та потреба у таких професіях на ринку праці, що має визначатись співвідношенням кількості осіб, що виявили бажання опановувати ту чи іншу професію до кількості відповідних вакансій та перспективних потреб на ринку праці.

В цьому контексті, звісно має відбуватись і структурна та кадрова реорганізація вищих навчальних закладів, які здійснюють підготовку правників. Має суворо дотримуватись принцип відповідності кількості тих, хто навчається до кількості тих, хто навчає. Ми маємо розуміти і погодитись з тим, що навантаження викладача має формуватись в залежності від навантаження кафедри, від затребуваності тієї професії, якої кафедра навчає.

Склад кафедри має формуватись із високопрофесійних викладачів з максимально профільним спрямування їх підготовки. Висуваючи жорсткі вимоги до викладацького складу вищий навчальний заклад має організаційно та технічно забезпечити їх роботу, зацікавити у популяризації використання інтернет ресурсів, сучасних технологій тощо. При цьому саме викладач має нести персональну відповідальність за якість підготовки правознавця.

Виконання таких вимог дозволить підвищити авторитет не тільки окремо взятої кафедри, а й усього вищого навчального закладу не в останню чергу і за рахунок залучення до навчання студентів інших ВНЗ (таку можливість безперервного продовження навчання незалежно від місцезнаходження та підпорядкованості вищого навчального закладу надає болонська система).

Також кафедра повинна забезпечити та брати участь в атестації фахівців регіону за напрямом. Щоп'ять років має відбуватись атестація кожного юриста, в результаті якої він отримує посвідчення про дозвіл займатись діяльністю за фахом підготовки.

Юридична деонтологія ставить за мету кваліфікаційної атестації юриста – поліпшення якісного складу працівників юридичної сфери [1]. Зокрема, подібна практика існує в Республіці Білорусь. Постановою Міністерства юстиції Республіки Білорусь № 1 від 06 січня 2009 р. «Інструкція про порядок видачі свідоцтв про атестацію юриста, про присвоєння кваліфікації судового експерта, про атестацію ріелтера» встановлено, що експертно-кваліфікаційною комісією Міністерства юстиції Республіки Білорусь видається свідоцтво встановленого зразка на п'ять років після проведення тестування. Щоправда, термін дії такого свідоцтва може бути подовжений ще на п'ять років. Звісно, такий підхід до юридичної освіти підсилює вимоги до кожного викладача, завідуючого кафедрою, ректора вищого навчального закладу, відділу акредитації та ліцензування Міністерства освіти, науки. Молоді та спорту, профільних міністерств та відомств.

Відповідно, студент який бажає отримати вищу юридичну освіту європейського гатунку з першого дня навчання має бути спрямований на постійний творчий пошук. Більшість навчальних закладів, як України так і, так званих, країн Варшавського договору неспроможні забезпечити підготовку за всіма галузями права, а тому, відповідно до принципу «вільного вектору» закладеного як базового до болонського процесу, студент за узгодженням з деканатом має опановувати основи професійної майстерності і за допомогою кафедр, вчених які дислокуються у вищому навчальному закладі України та інших європейських країн. В цьому напрямі провідна роль, звісно належатиме деканатам юридичних факультетів.

Також нагальною необхідною є потреба проведення чіткої межі між рівнями підготовки фахівців – бакалавр та магістр. Зокрема, пропонується відмовитися від освітньо-кваліфікаційного рівня “спеціаліст” і готувати в університетах та академіях лише “бакалаврів” і “магістрів” права з наданням дипломів “магістр права за спеціалізацією науковець” та “магістр права за спеціалізацією юриспруденція”, що повністю відповідає принципам Болонського процесу. Одночасно держава повинна визнати достатність отримання диплома “бакалавр права” для отримання роботи за фахом у більшості юридичних установ, департаментів тощо на переважній більшості посад, що дозволяють надавати суспільству кваліфіковані юридичні послуги [4, с. 186]. Робота у напрямі підвищення ролі випускаючої кафедри знаходиться на початковому етапі. Але без змін та реформ в сфері підготовки юристів неможливо створити в Україні сучасну систему якісної юридичної освіти.

Література:

1. Інструкція про порядок видачі свідоцтв про атестацію юриста, про присвоєння кваліфікації судового експерта, про атестацію ріелтера: Постанова Міністерства юстиції Республіки Білорусь № 1 від 06 січня 2009 р. // http://lex.by/index.php?option=com_content&task=view&id=61&Itemid=61.
2. Про вищу освіту: Закон України від 17.01.2002 № 2984-III // Відомості Верховної Ради України від 17.05.2002 - 2002 р., № 20, стаття 134
3. Про схвалення Концепції Державної програми розвитку освіти на 2006-2010 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.07.2006 № 396-р // Офіційний вісник України від 26.07.2006 - 2006 р., № 28, стор. 239, стаття 2035.
4. Сущенко В.М. Сучасні проблеми реформування юридичної освіти і науки в Україні // Наукові праці. – Том 69. Випуск 56. – С. 184-187.